

دانشگاه ساه نور
۱۳۹۰

مبانی هنرهای تجسمی ۲

(رشته صنایع دستی)

حمید آقاخانی احمد منتظری رودبارکی

سرشناسه	: آقا خانی، حمید، ۱۳۴۸-
عنوان و پدید آور	: مبانی هنرهای تجسمی (۲) / مؤلف: حمید آقا خانی، احمد منتظری رودبارکی.
مشخصات نشر	: تهران: دانشگاه پیام نور، ۱۳۸۷.
مشخصات ظاهری	: دوازده، ۲۱۰ ص.
فروست	: دانشگاه پیام نور؛ ۱۴۹۲. گروه هنر؛ ۱/۱۵. آ.
شابک	: 978 - 964 - 387 - 523 - 7
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: واژه نامه.
موضوع	: حجم سازی - راهنمای آموزشی (عالی)
موضوع	: حجم سازی - آموزش برنامه ای.
شناسه افزوده	: منتظری رودبارکی، احمد.
رده بندی کنگره	: ۱۳۸۷ ۱۴م۲/۱۷م۲ QA۹۳۱
رده بندی دیویی	: ۵۳۱/۳۸۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۱۵۵۸۹۹۴

دانشگاه پیام نور

مبانی هنرهای تجسمی (۲)

مؤلف: حمید آقاخانی - احمد منتظری رودبارکی

ویراستار علمی: دکتر ایرج اسکندری

طراح جلد: اشرف شوریابی

حروفچینی و نمونه خوانی: مدیریت تولید مواد و تجهیزات آموزشی

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: انتشارات دانشگاه پیام نور

شمارگان: ۳۰۰۰ نسخه

نوبت و تاریخ چاپ: چاپ اول دی ۱۳۸۷

شابک: ۷ - ۵۲۳ - ۳۸۷ - ۹۶۴ - ۹۷۸

ISBN: 978 - 964 - 387 - 523 - 7

(کلیه حقوق برای دانشگاه پیام نور محفوظ است)

قیمت: ۲۱۴۰۰ ریال

بسم الله الرحمن الرحيم

پیشگفتار ناشر

کتاب‌های دانشگاه پیام نور حسب مورد و با توجه به شرایط مختلف یک درس در یک یا چند رشته دانشگاهی، به صورت کتاب درسی، متن آزمایشگاهی، فرادرسی، و کمک‌درسی چاپ می‌شوند.

کتاب درسی ثمره کوشش‌های علمی صاحب اثر است که براساس نیازهای درسی دانشجویان و سرفصل‌های مصوب تهیه و پس از داوری علمی، طراحی آموزشی، و ویرایش علمی در گروه‌های علمی و آموزشی، به چاپ می‌رسد. پس از چاپ و ویرایش اول اثر، با نظرخواهی‌ها و داوری علمی مجدد و با دریافت نظرهای اصلاحی و متناسب با پیشرفت علوم و فناوری، صاحب اثر در کتاب تجدیدنظر می‌کند و ویرایش جدید کتاب با اعمال ویرایش زبانی و صورتی جدید چاپ می‌شود.

متن آزمایشگاهی (م) راهنمایی است که دانشجویان با استفاده از آن و کمک استاد، کارهای عملی و آزمایشگاهی را انجام می‌دهند.

کتاب‌های فرادرسی (ف) و کمک‌درسی (ک) به منظور غنی‌تر کردن منابع درسی دانشگاهی تهیه و بر روی لوح فشرده تکثیر می‌شوند و یا در وبگاه دانشگاه قرار می‌گیرند.

مدیریت تولید مواد و تجهیزات آموزشی

فهرست

پیشگفتار	یازده
هدف کلی کتاب	دوازده
بخش اول: (تئوری)	۱
فصل اول: اهمیت رنگ	۳
الف) اهمیت رنگ	۴
ب) رنگ چیست؟	۴
ج) پیدایش رنگ	۵
تمرین و خودآزمایی ۱	۸
فصل دوم: فیزیولوژی و بینایی و تشخیص رنگ (درک رنگ)	۹
الف) درباره فیزیولوژی رنگ	۹
ب) درباره بینایی و تشخیص رنگ (درک رنگ)	۱۰
تمرین و خودآزمایی ۲	۱۲
فصل سوم: نور	۱۳
الف) پیدایش نور	۱۳
ب) فیزیک رنگ	۱۶
تمرین و خودآزمایی ۳	۱۸
فصل چهارم: روان‌شناسی رنگ‌ها	۲۱
الف) روان‌شناسی رنگ‌ها	۲۲
ب) کاربرد روان‌شناختی رنگ‌ها	۲۳

۲۵	تمرین و خودآزمایی ۴
۲۷	فصل پنجم: نمادشناسی (سمبولیسم) رنگ
۲۸	الف) نمادشناسی (سمبولیسم) رنگ
۲۹	ب) مفاهیم و دیدگاه‌های رنگ
۲۹	۱. قرمز
۳۰	۲. زرد
۳۵	۳. آبی
۳۹	۴. سبز
۴۰	۵. نارنجی
۴۱	۶. بنفش
۴۲	تمرین و خودآزمایی ۵
۴۵	فصل ششم: نظریه‌های مهم در مورد رنگ
۴۵	الف) نظریه‌های مهم در مورد رنگ
۴۷	ب) مشخصات مهم‌ترین نمودارهای دو بُعدی
۴۷	۱. دایره رنگی نیوتن
۴۷	۲. مثلث رنگی مایر
۴۸	۳. دایره رنگی موسه هاریس
۴۸	۴. فیلیپ - اوتو رانگه (رانز)
۴۸	۵. ماکسول
۵۰	۶. یوهانس ایتن
۵۰	۷. جوزف آلبرز
۵۰	تمرین و خودآزمایی ۶
۵۱	فصل هفتم: آشنایی با اصطلاحات مربوط به مبحث رنگ
۵۲	الف) آشنایی با اصطلاحات مربوط به رنگ
۵۲	۱. فام
۵۳	۲. درخشندگی (والر)
۵۳	۳. اشباع یا پرمایگی
۵۳	ب) آشنایی با اصطلاحات مربوط به متظاهر شدن رنگ‌ها

۵۴	۱. فیلم رنگ
۵۴	۲. حجم رنگ
۵۴	۳. سطح رنگ
۵۴	ج) سایر اصطلاحات مبحث رنگ
۵۴	۱. بی‌انگاره
۵۵	۲. رنگ‌بندی
۵۵	۳. رنگ بی‌فام
۵۵	۴. رنگ خشن شده
۵۵	۵. رنگ‌سایه
۵۵	۶. رنگیزه
۵۵	۷. رنگینه
۵۵	تمرین و خودآزمایی ۷
۵۷	بخش دوم: (عملی)
۵۹	فصل هشتم: ترکیب رنگ
۵۹	ترکیب رنگ
۶۰	الف) ترکیب نواری
۶۰	ب) ترکیب مثلثی
۶۲	ج) ترکیب مربعی
۶۴	تمرین و خودآزمایی ۸
۶۵	فصل نهم: انواع ترکیب رنگی
۶۶	الف) انواع ترکیب رنگی
۶۶	۱. ترکیب کاهشی
۶۶	۲. ترکیب افزایشی
۶۹	۳. ترکیب بخشی یا جزئی
۷۰	ب) دایره رنگی نوری (افزایشی)
۷۳	ج) حلقه‌های دوازده قسمتی
۷۵	د) رنگ‌های مکمل
۷۶	تمرین و خودآزمایی ۹

۷۷	فصل دهم: هماهنگی رنگ‌ها
۷۸	الف) هماهنگی رنگ‌ها
۸۸	ب) بررسی چند روش برای رسیدن به هارمونی
۹۳	تمرین و خودآزمایی ۱۰
۹۵	فصل یازدهم: متضادها (کنتراست)
۹۶	تضاد یا تباین (کنتراست)
۹۷	۱. تضاد رنگ (فام)
۹۹	تمرین و خودآزمایی ۱۱ - ۱
۱۰۴	۲. تضاد تیره - روشن
۱۲۰	تمرین و خودآزمایی ۱۱ - ۲
۱۲۰	۳. تضاد سرد و گرم
۱۳۳	تمرین و خودآزمایی ۱۱ - ۳
۱۳۳	۴. تضاد رنگ‌های مکمل
۱۴۴	تمرین و خودآزمایی ۱۱ - ۴
۱۴۵	۵. تضاد هم‌زمان
۱۵۴	تمرین و خودآزمایی ۱۱ - ۵
۱۵۴	۶. تضاد سیری (اشباع)
۱۶۱	تمرین و خودآزمایی ۱۱ - ۶
۱۶۲	۷. تضاد وسعت
۱۷۱	تمرین و خودآزمایی ۱۱ - ۷
۱۷۳	فصل دوازدهم: ترکیب‌بندی (کمپوزیون) در رنگ
۱۷۴	ترکیب‌بندی (کمپوزیون) در رنگ
۱۷۷	۱. ترکیب‌بندی متقارن
۱۷۷	۲. ترکیب‌بندی عمودی
۱۷۷	۳. ترکیب‌بندی افقی
۱۸۲	۴. ترکیب‌بندی مورب (اریب)
۱۸۲	۵. ترکیب‌بندی مثلثی
۱۸۸	۶. ترکیب‌بندی دایره
۱۹۰	۷. ترکیب‌بندی متقاطع

۱۹۱	۸ ترکیب‌بندی متمرکز
۱۹۳	۹. ترکیب‌بندی حلزونی
۱۹۳	۱۰. ترکیب‌بندی موج
۱۹۵	۱۱. ترکیب‌بندی منتشر
۱۹۶	۱۲. ترکیب‌بندی مقامی
۱۹۷	تمرین و خودآزمایی ۱۲
۱۹۹	فصل سیزدهم: فرم و رنگ
۱۹۹	فرم و رنگ
۲۰۰	۱. مربع
۲۰۰	۲. مثلث
۲۰۲	۳. دایره
۲۰۶	تمرین و خودآزمایی ۱۳
۲۰۹	منابع

پیشگفتار

با عنایت و یاری پروردگار متعال، پس از نگارش کتاب «مبانی هنرهای تجسمی (۱)» و در ادامه آن، «کتاب مبانی هنرهای تجسمی (۲)» به رشته تحریر درآمده و در دسترس هنرجویان و علاقه‌مندان قرار می‌گیرد. کتاب حاضر، با توجه به اهمیت و جایگاه این درس در میان رشته‌های هنری، هنرجویان را با عنصر رنگ به‌طور کامل آشنا می‌سازد. در این کتاب که به‌طور کلی به دو بخش تئوری و عملی تقسیم می‌شود هر بخش به‌طور جداگانه با مباحث نظری آغاز شده و در بخش عملی با تمرینات مناسب و مثال‌های تصویری از هنرها و هنرمندان مختلف با سبک‌ها و ملیت‌های گوناگون، و هر از گاهی از آثار دانشجویان استفاده می‌گردد.

در ابتدا، بخش تئوری کتاب شامل اهمیت رنگ، ماهیت و بینایی رنگ، نور، روان‌شناسی رنگ‌ها، نمادشناسی (سمبولیسم) رنگ، نظریه‌های مهم در مورد رنگ و همچنین آشنایی با اصطلاحات مربوط به درس مبانی هنرهای تجسمی ۲ (مبحث رنگ) بیان می‌شود.

در بخش دوم کتاب، ترکیب رنگ، ادراک رنگ و ترکیب‌های رنگی، هماهنگی رنگ‌ها، و در ادامه مهم‌ترین بخش عملی این مبحث، تضادهای (کنتراست) هفت‌گانه مورد بررسی قرار می‌گیرد. در ادامه ترکیب‌بندی (کمپوزسیون) در رنگ همراه با ترکیب‌بندی‌های دوازده‌گانه با تصاویر مربوطه ارائه شده است.

لازم به ذکر است توضیحات مفصل در مورد ترکیب‌بندی‌های دوازده‌گانه در کتاب مبانی هنرهای تجسمی (۱) به‌طور کامل بیان شده و در نهایت فرم و رنگ یا به عبارتی همراهی فرم‌ها با رنگ‌های مختلف بررسی می‌شود. تمرینات عملی در پایان هر مبحث که نیاز به اجرای کار عملی دارد، تمرین داده شده و در مباحث نظری خودآزمایی‌ها برای سنجش دانشجویان محترم ذکر شده است.

در پایان لازم می‌دانیم از جناب آقای دکتر ایرج اسکندری تربقان که زحمت ویرایش علمی کتاب را پذیرفتند قدردانی و تشکر نماییم.

حمید آفاخانی

احمد منتظری رودبارکی

هدف کلی کتاب

آشنایی هنرجویان با مباحث زیر:

- دانش مبانی هنرهای تجسمی (بخش رنگ)

- اهمیت رنگ - فیزیک رنگ - تاریخ رنگ - فیزیولوژی رنگ - نور، تاریخچه نور، روان‌شناسی

رنگ‌ها، هماهنگی رنگ‌ها، تضادها (کتراست‌ها)، ترکیب‌بندی (کمپوزیون)، همراه با

مثال‌های عینی و انجام تمرینات یاد شده.

- چگونگی کاربرد رنگ در هنرهای تجسمی

- ایجاد بستر فکری و انگیزه مناسب برای کاربرد درس مبانی هنرهای تجسمی (۲) (بخش

رنگ) در رشته‌های مختلف هنری.